

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНИ “КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ
ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО”**
КАФЕДРА ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ
МОВИ

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни

**“АНГЛІЙСЬКА МОВА (ОСНОВНА, ПРАКТИЧНИЙ
КУРС)”**

на тему: **ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ У ХУДОЖНІХ
ТВОРАХ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Е БЕРДЖЕССА “CLOCKWORK
ORANGE”)**

Студентки 4 курсу групи ЛА-381
спеціальності 035 “Філологія”
Шевченко Євгенії Вікторівни,
виклад. кафедри ТППАМ
Гавриленко В. М.

Кількість балів: _____ Оцінка _____

Члени комісії _____

(підпис) (вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Київ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ МОВНО-СТИЛІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕОЛОГІЗМІВ У АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	5
1.1. Загальна лінгвістична характеристика неологізмів.....	7
1.2. Типологія неологізмів в англійській мові	8
1.3. Особливості утворення неологічних одиниць у англійській мові.....	11
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	14
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕОЛОГІЗМІВ АНГЛОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ	16
2.1. Лінгвостилістичні особливості художніх текстів.....	16
2.2. Процес утворення та семантичні характеристики неологізмів у художніх творах.....	18
2.3. Способи перекладу англомовних неологічних одиниць.....	22
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	26
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Е.БЕРДЖЕССА “CLOCKWORK ORANGE”.....	27
3.1. Типи авторських неологізмів у романі Е. Берджесса “Clockwork orange”	27
3.2. Особливості перекладу неологізмів на основі роману Е. Берджесса “Clockwork orange”	30
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	35
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	38
ДОДАТКИ.....	42

ВСТУП

Курсову роботу присвячено вивченню особливостей перекладу неологізмів у художніх творах (на матеріалі роману Е. Берджесса “Clockwork orange”).

Мова розвивається разом із людством, тому щодня з'являються нові слова або нові з лінгвістичного погляду значення, які вимагають адекватного та якісного перекладу. Оскільки особливу складність у перекладачів викликають так звані авторські неологізми, що фігурують у художніх текстах, які не мають еквівалента у мові перекладу і виконують як номінативну, так і експресивну функції, це все потребує постійного вивчення та дослідження.

Актуальність курсової роботи полягає в тому, що дослідження неологічних одиниць в англійських художніх текстах є одним із пріоритетних завдань вітчизняної лінгвістики, оскільки при аналізі нових слів та штучних мов можливо прослідкувати всі зміни, що відбуваються в громадському житті певного проміжку часу.

Мета курсової роботи полягає у виявленні неологізмів у англійських художніх текстах (на основі роману Е. Берджесса “Clockwork orange”) та визначенні особливостей їх перекладу.

Відповідно до мети у курсовій роботі поставлені та підлягають розв'язанню такі **завдання** :

- визначити поняття “неологізм” та загальні принципи типології неологізмів у англійській мові;
- проаналізувати особливості утворення неологічних одиниць у англійській мові;
- дослідити лінгвостилістичні особливості художніх текстів;
- прослідкувати процес утворення та семантичні характеристики неологізмів у художніх творах;
- виокремити способи перекладу англійських неологічних одиниць;

- проаналізувати типи авторських неологізмів у романі Е. Берджесса “Clockwork orange” та розглянути особливості їх перекладу на українську мову.

Об’єктом дослідження є неологізми в англійських художніх текстах, зокрема у романі Е. Берджесса “Clockwork orange”.

Предмет — структурно-семантичні аспекти та особливості перекладу неологізмів у англійських текстах художнього стилю (на основі роману Е. Берджесса “Clockwork orange”).

Матеріалом дослідження слугували неологізми у романі Е. Берджесса “Clockwork orange”. Загалом проаналізовано 100 неологічних одиниць та виявлено їх особливості перекладу на українську мову.

Метод дослідження: аналіз (визначення окремих характеристик об’єкта дослідження), індукція, дедукція.

Робота складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного, загальних висновків та списку використаних джерел.

У вступі визначається актуальність дослідження, а також мета, завдання об’єкт та предмет курсової роботи.

У Розділі 1 розглядається загальна лінгвістична характеристика неологізмів, висвітлюються їхні типології, та особливості утворення.

У Розділі 2 надаються структурно-семантичні аспекти неологізмів у англійських художніх текстах та їх способи перекладу на українську мову.

У Розділі 3 розглядаються типи авторських неологізмів у романі Е. Берджесса “Clockwork orange” та особливості їх перекладу українською мовою.

У Висновках надаються загальні короткі підсумки дослідження.

Загальний обсяг роботи — 49 сторінок (обсяг основного тексту — 35 сторінок).

РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ МОВНО-СТИЛІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НЕОЛОГІЗМІВ У АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Останнє десятиліття ХХ ст. характеризується стрімкими соціальними змінами, що викликало лексичний вибух, пов'язаний із політичним та економічним життям країни. Динаміка лексичних змін визначається наступним:

1. поява спеціалізованої семантики (і поєднаних властивостей) в основному лексичному фонді мови;
2. пасивна лексика (застаріла, запозичена та ін.);
3. слова абсолютної новизни [301].

Неологізми (грец. *neos* — “новий” і *logos* — “слово”) — це слова, створені для позначення нових предметів, ознак, дій.

У вік науково-технічної революції та прискореного духовного прогресу таких слів з'являється безліч, і утворюються вони за різними продуктивними моделями мови. Важливо підкреслити, що неологізми відносяться до фактів мови, оскільки вони викликані до життя не стільки експресивно-емоційними потребами індивіда, скільки комунікативною потребою суспільства, словесно детермінуючого нові предмети, явища, факти і т. д. [7, с. 121].

Інтерес до вивчення причин появи нових слів і закономірностей їх утворення не слабшає протягом багатьох десятиліть. Вивченню неологізму, його характеристик, підвидів та особливостей вживання присвячено цілий ряд досліджень [8, с. 158].

Системно вивчати неологізми почали порівняно недавно. Найактивніше нові слова досліджуються у вітчизняному мовознавстві, починаючи з 60-х років ХХ ст., про що свідчать монографії, дисертаційні дослідження, численні статті, в яких новоутворення розглядаються в різних аспектах: словотвірному, лексикологічному, соціолінгвістичному, нормативному, стилістичному, ономазіологічному (роботи Є. А. Земської, В. В. Лопатіна, А. Г. Ликова, Н. З. Котелової, Л. П. Крисіна, І. С. Улуханова, Е. І. Ханпіри, Н. М. Шанського та ін.) [28, с. 248].

Розробкою теоретичних і методичних питань неології займалася не лише зарубіжні, а і вітчизняні мовознавці: М. Коен, А. Дармстетер, Н. З. Котелова, Є. О. Левашов, В. М. Сергєєв [14, с. 170].

Над питанням класифікації неологізмів працювали такі дослідники, як В. І. Заботкіна, І. В. Арнольд, С. І. Алатарцева, І. Н. Кабанова.

1.1. Загальна лінгвістична характеристика неологізмів

Лексичний склад мови динамічний і змінюється історично відповідно до нових завдань комунікації та практичним використанням мови. Істотною особливістю словникового складу є його безпосереднє звернення до явищ дійсності, тому саме в лексиці відображаються всі зміни, які відбуваються в громадському житті, що неминуче спричиняє створення нових найменувань [3, с. 6].

Протилежним до процесу зникнення слів з мови є процес появи в ньому нових слів, який є визначальним для розвитку лексики будь-якої мови. Цей процес спричиняє до виникнення в словниковому складі мови того чи іншого історичного періоду іншого шару пасивного словникового запасу — неологізмів [36, с. 29].

Проблематика визначення терміну “неологізм” суперечлива та недостатньо обґрунтована, оскільки час появи та зникнення лексеми вважається об'єктивно фіксованим, тоді як тривалість перебування слів в “статусі неологічної одиниці” є суб'єктивною [17, с. 222].

Згідно з поглядом В. А. Гладкої існує два головні підходи до визначення цього лінгвістичного явища, а саме — вузький та широкий. Представники першої групи стверджують, що основною метою неологічних одиниць є позначення нових реалій (предметів, явищ, понять) [14, с. 171]:

- Неологізми — це слова, які, з'явившись у мові як певні значущі одиниці, ще не увійшли або ніколи не входили і не увійдуть в активний словниковий запас мови [36, с. 240];
- Неологізм — 1. Слово або зворот, що виникли або були створені для позначення нового (передусім невідомого) предмета або для вираження нового поняття; 2. Нове слово або вираз, який не отримав прав громадянства в загальнонародній мові і тому сприймається як належне до особливого, нерідко зниженого стилю мови [5, с. 253];
- Слова або фразеологічні звороти, що входять у мову у зв'язку з розвитком культури і техніки, змінами у суспільних відносинах та змінами в побуті і умовах життя людей, та ті, які відчуються людьми як нові, називаються

неологізмами (neologism від грецького “neos” новий і “logos” слово, мова або метафорично — newcomer [4, с. 323];

Проте, прихильники другого підходу вважають, що необхідно брати до уваги не лише екстралінгвістичні фактори, які призводять до створення нових лексичних одиниць, а і внутрішні зміни в мові (розширення та звуження значення слова, додавання конотації та стилістичних відтінків лексеми, метафоризація або метонімізація, завдяки яким набувається нове значення слова) [13, с. 171]:

- Неологізми — це новостворені лексичні одиниці або існуючі лексичні одиниці, які набувають нового значення [40, с. 142];

Саме це визначення ми обрали для нашого дослідження.

- Неологізми — будь-які нові словникові та фразеологічні одиниці, що з'явилися в мові на даному етапі його розвитку і/або позначають нові поняття, що виникли в результаті розвитку науки і техніки, нових умов життя, соціально-політичних змін і т. д., або виражають новими словами, створеними з емоційно-стилістичними цілями, уже існуючі поняття [11, с. 77].

Отже, стрімкі соціальні зміни, що відбулися в останньому десятилітті ХХ століття, спричинили появі слів абсолютної новизни. Оскільки тривалість перебування лексичних одиниць у “статусі неологізмів” є суб'єктивно фіксованою, визначення цього лінгвістичного явища є досить суперечливим. У цьому розділі було розглянуто два основних підходи до визначення неологізмів за В. А. Гладкою, а саме — вузький та широкий.

1.2. Типологія неологізмів в англійській мові

Лексичний підклас неологізмів є досить широким та неоднорідним, тому існує безліч класифікацій, що базуються на різних критеріях. Однією з найвідоміших класифікацій неологізмів вважається класифікація І. В. Заботкіної, згідно з якою неологічні одиниці поділяються на:

1. Власне неологізми (поєднання новизни форми з новизною змісту: *bio-computer* (комп'ютер, що функціонує на подібні живого організму); *thought-processor* (комп'ютер, що логічно вибудовує та розвиває ідеї);
2. Трансномінації, які поєднують новизну форми слова зі значенням, яке передавалося раніше в іншій формі: *sudser* (мильна опера); *big C* (мед. рак);
3. Семантичні інновації, або переосмислення (нове значення позначається формою, що вже існує у мові): *bread* (гроші); *drag* (нудьги); *gas* (щось хвилююче і дуже приємне) [20, с. 38].

Тоді як згідно з класифікацією М. П. Кочергана неологізми поділяються на:

1. Лексичні неологізми (слова, що є абсолютно новими як за значенням, так і за звучанням: *технар*, *юніор*, *акселерат*, *перфокарта*);
2. Семантичні неологізми (існуючі слова, що набувають нові значення, переходять із мовлення до мови);
3. Авторські неологізми або ж okazіоналізмами (від лат. *occasionalis* "випадковий") [26, с. 228].

За С. І. Алатарцевою багатомірність явища "неологізм" дозволяє класифікувати це явища з різних позицій:

1. За формою мовної одиниці:
  - I. лексичні;
  - II. семантичні;
  - III. фразеологічні [1, с. 6].

Слід зазначити, що на відміну від класифікації М. П. Кочергана, окрім лексичних та семантичних неологізмів, автор виділяє також і фразеологічні неологізми.

Фразеологічні неологізми — це незафіксовані тлумачними словниками сучасних літературних мов стійкі експресивні звороти, які або створені заново, або актуалізовані в нових соціальних умовах, або утворені трансформацією відомих насамперед паремій, крилатих слів і фразеологічних словосполучень, а також поєднання, запозичені з інших мов [29, с. 66].

Наприклад, *англ. "football widow" — жінка, яка "губить" свого чоловіка, футбольного фаната, під час футбольних матчів* [25, с. 13].

1. За рівнем новизни:
  - I. Сильні неологізми (абсолютні);
  - II. Відносні неологізми (вже відомі слова, які отримали нове значення);
2. За способом номінації:
  - I. Новостворені одиниці (нові слова, морфеми, значення, поєднання) — можуть бути утворені реалізацією словотворчих засобів (морфологічним, синтаксико-морфологічним, семантико-морфологічним способами), в результаті внутрішньослівної семантичної деривації на основі метафори та інших переносів найменування, а також на основі перетворення мовного відрізка на складовий термін, умовну формулу, ідіому, шляхом стереотипізації цитат, переосмислення поєднань слів, термінологізації та детермінологізації, перетворення структури словосполучення;
  - II. Готові одиниці, що увійшли в мову — зовнішні і внутрішні запозичення (з інших мов і різних сфер мови, що вивчається — локальні і тимчасові);
3. По відношенню до мови-мовлення:
  - I. Оказіональні;
  - II. Узуальні.

Неологізм як елемент динамічної мовної системи має свої якості лише якийсь час: потенційне в мові переходить в оказіональне, мовленнєве може стати мовним, узуальним. Узуальний неологізм через певний час може перетворитися на історизм.
4. По тривалості свого існування новації можна розділити на:
  - I. Факти короткого існування лише на рівні мовлення — текст (одноразове вживання);
  - II. Слова, значення, поєднання, що увійшли до мовної системи та стали її повноправними членами;

III. Новації, які вживаються протягом певного періоду часу, а потім виходять із вжитку ("історизми сучасності") [1, с. 7].

Отже, вчені не притримуються єдиної думки щодо типології неологізмів, тому нами були розглянуті найпоширеніші класифікації таких авторів:

В. І. Заботкіна, М. П. Кочерган, та С. І. Алаторцева. З огляду на те, що

С. І. Алаторцева детально класифікує явище неології з різних позицій (форма мовної одиниці, рівень новизни, спосіб номінації, мова-мовлення та тривалість існування), ми схилиємося саме до її класифікації.

1.3. Особливості утворення неологічних одиниць у англійській мові

Постійні зміни у словниковому складі сучасної англійської мови, а також інтенсивне поповнення її новими одиницями є об'єктивними передумовами для ретельного лінгвістичного осмислення нової лексики. Безперервне поповнення лексичної системи мови новими словами здійснюється різними шляхами. Збагачення словникового складу сучасної англійської мови відбувається шляхом словотвору, зміни значення слова та запозичення [32, с. 73].

Відповідно до класифікації І. Н. Кабанової за способом утворення інновацій, існують наступні типи неологізмів:

- фонологічні;
- морфологічні;
- семантичні;
- запозичення [22, с. 120].

Фонологічні неологізми — інновації, що були створені із окремих звуків (англ. *zizz* — короткий сон; нідерл. *haha* — вираження сміху у письмовій формі) [33, с. 12].

До цієї ж групи умовно можна віднести і нові вигуки: *yesh* [jek] або *yuck* (обмежено у вживанні американським сленгом) — вигук, що виражає сильну огиду (від даного вигуку утворився прикметник *yucky/yucky* — "огидний", вживається переважно дітьми і підлітками) [20, с. 8].

Морфологічні неологізми — це інновації, що створюються з морфем за існуючими в мові словотворчими моделями (англ. *hands-on* — *практичний*, словотворча модель — іменник + прийменник) [33, с. 12].

Семантичні неологізми — узуальні в літературній мові слова, що отримали нові значення (англ. *umbrella* — *парасолька / політичне прикриття*) [25, с. 13].

Запозичені неологізми — інновації, запозичені з інших мов (англ. *taikonaut* — *тайконавт / китайський космонавт*) [33, с. 14].

Найбільшою мірою новизни відрізняються варваризми, неасимільовані одиниці, які переважають серед нової запозиченої лексики. Наприклад, з *італ. doice vita* — *солодке життя*; *італ. gonzo* — “дикий”, “божевільний”.

До них близькі ксенізми (запозичені одиниці, що відображають специфіку побуту певної країни: *грец. gyro* — *тип бутерброду (тонкий шар підсмаженого м'яса на невеликому шматку хліба)*; *яп. zazen* — *медитації, що практикуються в дзен-буддизмі*).

Відмінність між варваризмами і ксенізмами полягає в тому, що перші мають синоніми в мові-реципієнта, а другі позначають явища, об'єкти, що існують тільки в країні, звідки запозичується лексика, і що відсутні в країні, що запозичує лексику. Тому можна стверджувати, що ксенізми мають більший ступінь новизни [20, с. 8].

Розглядаючи способи творення неологічних одиниць, В. І. Заботкіна зазначає, що меншою мірою неологічні морфологічні неологізми, що створюються за зразками, які вже існують у мовній системі, і з морфем, що є наявні у цій системі. Йдеться про словотвори, про такі регулярні словотворчі процеси, як:

- афіксація;
- конверсія;
- словоскладання;
- скорочення, лексикалізація та ін. (менш регулярні) [26, с. 8].

Афіксація поділяється на суфіксацію та префіксацію. Для утворення іменників використовуються: суфікси *-ie*, *-er*, *-ing*, *-ist*, *-ism* (*bufferism* — *дискримінація людей похилого віку за їх консерватизм*; *carer* — *доглядання*; *gazetting* — *публікація в офіційному урядовому виданні*), напівафікси *-aholic*, *-ati*, -

gate, -nomics (*bimbonomics* — нераціональна, але популярна економічна політика; *numerati* — математична еліта, що управляє людством).

Типовим для нових дієслів є суфікс *-ize*: *to anonymize* — знищувати будь-яку інформацію, що вказує на зв'язок конкретної людини з чимось; *to weaponize* — робити щось зброєю.

Дуже продуктивні в сучасній англійській моделі прикметників із суфіксами *-able*, *-ish*, *-y*, наприклад: *fabby* — чудовий; *microwaveable* — можна приготувати або розігріти в мікрохвильовій печі (про їжу); *ovenable* — придатний для використання в духовці (про посуд)).

До найбільш продуктивних префіксів відносяться *anti-*, *de-*, *re-*, *non-*, *un-*, *dis-*, *pre-*, *super-*. Наприклад, за їх допомогою утворені нові слова *antivirus* — програма-антивірус; *to decompress* — знижувати тиск; *detox* — детоксикація, виведення отруйних речовин із організму природним або штучним шляхом; *reflag* — зміна прапора [15, с. 10].

Конверсія — процес словотворення, при якому слово переходить в іншу частину мови без додавання будь-яких суфіксів. Ярцева зазначає, що конверсія — це стиль нового словотвірного процесу без використання спеціальних словотвірних афіксів; це такий процес, при якому одне слово перетворюється на іншу частину мови [41, с. 202].

Виділяють конверсію двох видів:

1) Утворення дієслів від іменників, наприклад: *bin* — *to bin* (викидати в кошик для сміття), *silicone* — *to silicone* (обробляти силіконом);

2) Утворення іменників від дієслів, наприклад: *to spend* — *spend*. Слід зазначити, що конверсійна модель *Noun* → *Verb* використовується набагато активніше, ніж модель *Verb* → *Noun* [23, с. 11];

Словоскладання (*composition*) — дуже давній і досі продуктивний спосіб створення нових слів шляхом поєднання двох або більше основ в одне ціле [4, с. 163].

Багато нових слів, що набули поширення в англійській мові в останні 15-20 років, утворені саме шляхом словоскладання. Переважно це складні слова, утворені

простим складанням основ: *airmiss, arm-twist, ballpark, blackwash, chalkface, chatline, colour-blind, cook-chill, crackhead, dieman, eyeprint, free-fall, granite-wash, gridlock, humanware, jump-rope, moneymen, pad-bolt, runway, seajack, time-graf* [32, с. 74].

Скорочення — нерегулярний спосіб утворення морфологічних неологізмів. Цей тип нових слів, в основному, складається з аббревіатур та акронімів [31, с. 65].

На сьогоднішній день в англійській мові аббревіація є надзвичайно продуктивним способом словотвору. Про важливість та місце словотвору шляхом аббревіації свого часу писав О. Есперсен: “Скорочення ніде не є настільки численними як у сучасній англійській мові. Вони насправді є однією з найбільш характерних рис розвитку англійської мови”. В останні десятиліття аббревіація, як мовне явище, набула ще більшого поширення, наприклад: *A-day, ARC, ATB, ATM, ATV, CDV, ddC, DERL, DSA, DTP, EC, EDI, E-fit, E-free, GERBIL, GUI, IKBS, JIT, MDMA, ME, MOR, MRI, MRM, N, NAI, NAIRU, NIC, PSDR, PWA, RAD, RCD, RDS, SBKKV, SIDS* [32, с. 74].

Лексикалізація (англ. *lexicalization*) — це процес перетворення певного елемента (морфеми тощо) або поєднання елементів (словосполучення) на стійкий елемент мови, що функціонує як еквівалент окремого слова [5, с. 215].

Отже, лексична системи англійської мови безперервно поповнюється новими одиницями, що здійснюється різними шляхами. У цьому розділі нами було розглянуто способи утворення неологізмів за І. Н. Кабановою та словотворчі процеси утворення інновацій за В. І. Заботкіною, а саме: регулярні (афіксація, конверсія та словоскладання) і менш регулярні (скорочення та лексикалізація).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Оскільки у лексичному складі англійської мови відображаються усі зміни, які відбуваються у громадському житті, в словниковому складі мови з'являються нові одиниці. Процес появи нових слів — визначальний етап для розвитку лексичного складу будь-якої мови.

Перебування лексичних одиниць у ролі “неологізму” суб'єктивно фіксоване, тому вчені не притримуються єдиного визначення цього поняття. Нами було розглянуто два головні підходи до визначення цього лінгвістичного явища за В. А. Гладкою (вузький та широкий).

Щодо класифікації неологізмів, то вчені не притримуються спільної думки та класифікують це явище по-різному, оскільки способи утворення інновацій актуальні по-різному в різні періоди часу. У цьому розділі було розглянуто найпоширеніші класифікації неологізмів за В. І. Заботкіною, М. П. Кочерган, та С. І. Алаторцевою.

Словниковий склад сучасної англійської мови постійно змінюється та інтенсивно поповнюється її новими одиницями, що здійснюється різними шляхами.

Розглядаючи класифікацією І. Н. Кабанової за способом утворення неологізмів, було виділено фонологічні, морфологічні, та семантичні типи інновацій. Тоді як відповідно до класифікації В. І. Заботкіної було розглянуто такі словотворчі процеси, як: афіксація, конверсія, словоскладання (регулярні процеси), скорочення, та лексикалізація (менш регулярні процеси).

РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕОЛОГІЗМІВ АНГЛОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ

2.1. Лінгвостилістичні особливості художніх текстів

Текст — це витвір мовленнєвого процесу, об'єктивований у вигляді письмового документа, що є завершеним та літературно обробленим відповідно до типу цього документа; складається з назви (заголовка) та низки особливих одиниць (надфразових єдностей), об'єднаних різними типами лексичного, граматичного, та стилістичного зв'язку, що має певну цілеспрямованість і прагматичну установку. Необхідно зазначити, що під текстом розуміється не фіксоване на папері усне мовлення, завжди спонтанне, неорганізоване, непослідовне, а особливий різновид мовлення, що має свої параметри, відмінні від параметрів мовлення [12, с. 18].

Художній текст — це різновид загального поняття «текст», що заміщає в сучасній естетиці та мистецтвознавстві поняття “художній твір” [6, с. 18].

Художній стиль — це стиль мови (певний комплекс стилетвірних засобів — тропів, метафор, синонімів, омонімів тощо) та стиль мовлення (писемне та усне застосування всіх стилетвірних засобів) одночасно [19, с. 80].

Основний конструктивний принцип художнього стилю (стильова домінанта) — художньо-образна мовна конкретизація, тобто контекстуальний переклад слова-поняття в слово-образ. Художньо-образна конкретизація сприяє активізації уяви читача. Здатність “живописати” засобами мови проявляється як у вживанні зображувально-виразних, так і нейтральних мовних засобів [9, с. 87].

Внутрішня стильова єдність художніх текстів забезпечується такими стильовими рисами:

1. Організація мовної структури в текстах художнього стилю підпорядкована естетичній функції;
2. Для художніх творів характерна естетично спрямована експресивність, емоційність, що дозволяє через мовні засоби реалізувати функцію впливу;
3. У художньому тексті може бути використана система мовних засобів будь-якого функціонального стилю з метою стилізації. Стилізовані фрагменти

художнього тексту це не використання стилю, це створення стилістично забарвленого тексту, що реалізує естетичну функцію в рамках художнього завдання, але не функцію з відповідного функціонального стилю [9, с. 89];

4. Важливою лінгвістичною рисою художнього тексту є емоційно-експресивна співвіднесеність мовних одиниць різних рівнів. Відбір мовних засобів, прийоми їх використання в художньому тексті проводиться з урахуванням їх експресивно-емоційних властивостей і визначається прагненням автора створити певну тональність художнього твору (у літературознавстві є такий термін емоційний тон — автор прагне мовними засобами передати певний емоційний стан (сум, туга радість) і викликати такий самий емоційний стан у читача) [9, с. 90];
5. У текстах художньої літератури принципово можливі будь-які мовні засоби, одиниці будь-якого варіанта літературної мови, а також позалітературні елементи, аж до табуованої лексики та фразеології. Однак при всьому мовному різноманітті всі мовні засоби, їх відбір та організація підпорядковуються принципу образного відображення дійсності (друга дійсність). Мета письменника засобами мови відтворити нібито реальний світ у відповідності з власним естетичним баченням життя, своєю художньою фантазією, своїм світорозумінням [9, с. 88].

На відміну від автора статті в газеті, журналі або в Інтернеті, творець художнього тексту змушений набагато ретельніше здійснювати відбір засобів мови та продумувати кодування свого повідомлення таким чином, щоб отримувач тексту реалізував саме ту інтерпретацію, яку вони мали на увазі [16, с. 4].

Відмінною рисою художнього твору є образно-емоційний вплив на читача, що досягається шляхом використання величезної кількості різноманітних мовних засобів: від епітету та метафори, до ритміко-синтаксичної будови фрази. Понад те, автор художньої літератури використовує великий обсяг лексики. Читачів ж приваблює поява нових слів — неологізмів, значення яких розкривається під час читання того чи іншого твору [2, с. 6].

Неологізми, що у з'являються стилі художньої мови, прийнято називати авторськими неологізмами [11, с. 78].

У художній літературі неологізми набули широкого поширення особливо останнім часом, у так званій постмодерністській прозі [38, с. 134].

Більшість літературно-книжних неологізмів утворюється засобами афіксації та словоскладання, на відміну від розмовних неологізмів, які утворюються засобами конверсії та зміни значення слів.

Життя неологізмів залежить від того, наскільки вони апробовані суспільною практикою, наскільки сильна потреба в даному слові для позначення відповідних понять, і яка кількість “суперників” — синонімічних засобів має дане слово в словниковому складі мови.

Багато неологізмів повністю зникають з мови; деякі авторські неологізми фіксуються англійськими словниками із зазначенням автора. Ті ж слова, які народилися в гущі народних мас, часто взагалі не фіксуються і зникають безслідно [11, с. 81].

Отже, художній стиль являється одночасно як стилем мови, так і стилем мовлення. Його основним конструктивним принципом є художньо-образна мовна конкретизація. Основними особливостями художнього тексту були визначенні: підпорядкованість естетичній функції, експресивність та емоційність мовних одиниць, використання мовних засобів будь якого функціонального стилю, та величезне різноманіття мовних засобів. Зачасту, при написанні художньої літератури автори вживають нові слова, значення яких розкривається при читанні самого твору.

2.2. Процес утворення та семантичні характеристики неологізмів у художніх творах

Поява неологізмів обумовлена особливістю мовної системи, оскільки лексичний склад мови є найбільш мінливою та рухливою сферою мови, що відображає зміни суспільно-політичного та культурного характеру життя суспільства

[8, с. 159].

І. М. Зеніна, І. Г. Іщенко вказують на кілька факторів, що зумовлюють появу неологізмів. Перший фактор — це поява нових концептів чи неоконцептів. Неоконцепт — це завжди нова інформація, що є критерієм ідентифікації об'єкта навколишньої дійсності, носієм певної концептуальної системи. Основним критерієм виявлення неоконцептів є відсутність лексичних одиниць, що актуалізують відповідний концепт. Статус неоконцепту підтверджується відсутністю його визначення в лексикографічних джерелах, відсутністю його можливої актуалізації в іншій мовній формі, відсутністю слів-синонімів, які об'єктивують цей концепт. Такі неологізми називають нові явища нашого життя. Ці слова є мовною репрезентацією новітніх науково-технічних винаходів і, відповідно, нових концептів. Наприклад: *Microlattice – a very light, thin structure made from strips of metal that cross each other with spaces in between* (Конструкція, що виготовлена з переплетених смужок з надлегкого і тонкого металу).

Інший когнітивний фактор — більш глибоке та детальне розуміння чи переосмислення вже відомих та зафіксованих у концептуальній та мовній картині світу концептів. Потреба у їх переосмисленні може бути викликана виявленням нових властивостей, якостей, характеристик. Так, нова номінація може бути результатом усвідомлення деяких ознак вже відомих реалій, які при цьому не мали назви. Це, як правило, знаходить відображення у новій мовній одиниці, що закріплює в семантичній трансформації, часто метафоричній, образне сприйняття об'єкта. Наприклад: *Sun pillar — a narrow column of light that extends upwards or downwards from the Sun* (Промені світла, що виходять від сонця вертикально, створюють ефект світлового стовпа) [8, с.160].

Не можна сказати, що ці неологізми об'єктивують абсолютно нові концепти, ці поняття та явища були досить відомі носіям англійської мови. Ймовірно, виникла усвідомлена потреба виділення та ідентифікації деяких фактів у результаті глибшого сприйняття, розуміння та вираження до них ставлення, усвідомлення їх актуальності, що було відображено у новій мовній формі [21, с. 25].

Велика кількість нових слів, що увійшли в мову останнім часом, дає можливість виявлення конкретних типів неологізмів та створення докладної їхньої класифікації. Виходячи зі своїх лінгвістичних міркувань, лінгвісти по-різному підходять до питання типології неологізмів [8, с. 160].

Я. Ю. Скалкіна пропонує наступну класифікацію неологізмів з погляду семантики:

1. Неологізми, пов'язані з політикою, громадським життям, релігією (*євродепутат, європарламент, європосланець*);
2. Неологізми, пов'язані з економікою, торгівлею, фінансами та банківською справою (*дилер, джойнт венчур, Е-бізнес, концесія, інтернет-банкінг*);
3. Неологізми, пов'язані з наукою та науковими відкриттями, медициною (*адронний колайдер, бозон, темна енергія, доплер*);
4. Неологізми, пов'язані з технікою та технічними відкриттями (*CD-чейнджер, консоль, 3D-друк, баг*);
5. Неологізми, пов'язані із засобами масової інформації, рекламою (*тизер, вірусна реклама, продакт-плейсмент*);
6. Неологізми, пов'язані з мистецтвом, масовою культурою, зокрема, з музикою, кіно та образотворчим мистецтвом (*трилер, нуар, графіті*);
7. Неологізми, пов'язані з освітою (*коледж, бакалавр*);
8. Неологізми, пов'язані з військовою справою (*брудна бомба, інформаційна війна*);
9. Неологізми, пов'язані зі спортом та туризмом (*керлінг, кайтсерфінг, вейк, чартер*);
10. Неологізми, пов'язані з модою (*велнес, антиейджинг, мезотерапія, дермабразія*);
11. Неологізми, що стосуються повсякденного життя (*фраппе, лунго, гаспачо, твіт, хештег*) [35, с. 329].

Є. А. Кольцова виділяє 5 узагальнених тематичних груп/сфер функціонування:

1. Суспільне і повсякденне життя, що включає назви різних явищ, які з'явилися, звичок, що увійшли в ужиток і т.д.: **wine o'clock** (= *an appropriate time of day for starting to drink wine*); **cidery** (= *a place where cider is made*); **fandom** (= *the state of being a fan of someone or something*); **sodcasting** (= *the practice of playing music through the loudspeaker of a mobile phone while in a public place*);
2. Комп'ютерні технології та соціальні мережі: **selfie** (= *a self-portrait photograph*); **to rage-quit** (= *to angrily abandon an activity that has become frustrating*); **webisode** (= *an episode of a series distributed as web television*); **to pocket-dial** (= *accidental placement of a phone call while a person's mobile phone is in the owner's pocket or handbag*);
3. Соціально-економічна сфера: **bedroom tax** (= *a reduction in the amount of housing benefit if the property has more bedrooms than is necessary for the number of the people in the household*); **Eurogeddon** (= *the catastrophic potential financial collapse in the Eurozone*); **squeezed middle** (= *the section of society regarded as particularly affected by inflation, wage freezes, and cuts in public spending*); **crowdsourcing** (= *the practice whereby an organization enlists a variety of freelancers, paid or unpaid, to work on a specific task or problem*);
4. Суспільно-політична лексика: **Brexit** (= *potential withdrawal of the UK from the European Union*); **occupy** (= *an international movement protesting against perceived economic injustice by occupying buildings or public places and staying there for an extended period of time*); **hacktivism** (= *the subversive use of computers and computer networks to promote a political agenda*); **indyref** (= *independence referendum held in Scotland*);
5. Антропоцентричні характеризуючі номінації, що описують людей та їхні потреби, розумові якості, погляди та переконання, стиль тощо: **moblivious** (= *staring at your phone whilst walking or driving and oblivious of your surroundings*); **adorkable** (= *unfashionable or socially awkward in a way regarded as appealing or cute*); **hangry** (= *being so hungry that the lack of food causes a person to become angry and frustrated*); **on fleek** (= *extremely good*,

attractive, or stylish); **normcore** (= a trend in which ordinary, unfashionable clothing is worn as a deliberate fashion statement) [24, с. 608].

Отже, за І.М. Зеніною та І.Г. Іщенко створення неологічних одиниць спричинене двома факторами — появою неоконцептів та більш глибоким переосмисленням уже відомих концептів. Оскільки лінгвісти не притримуються єдиної думки щодо типології неологізмів, нами було розглянуто дві класифікації за семантикою — Я. Ю. Скалкіної (виділено 11 тематичних груп) та Є. А. Кольцової (5 тематичних груп).

2.3. Способи перекладу англомовних неологічних одиниць

Переклад новоутворень є непростим завданням і потребує особливих знань та вмінь. Існує цілий ряд способів та прийомів перекладу неологізмів, які дозволяють зберегти значення мови оригіналу та передати його носіям іншої мови у доступній формі. В аспекті мовного розвитку важливо визначати які труднощі виникають при передачі новоутворень іншою мовою, способи перекладу, які переважно застосовуються в даний час і дозволяють більш точно передати значення нової мовної одиниці [28, с. 1].

Переклад неологізмів передбачає, що вони мають бути переосмислені і виражені іншою мовою прямо або шляхом пояснень. Якщо ж у перекладі немає прямого еквівалента того чи іншого суспільно-політичного явища, це явище можна описати або передати його фонетичну або орфографічну форму.

Основними способами перекладу неологізмів, таким чином, є:

- транскрипція
- транслітерація
- калькування
- описовий переклад [27, с. 118].

Транскрипція полягає в фонетичному принципі, тобто передачі українськими буквами звуків англійського найменування [27, с. 118].

Характерними прикладами використання перекладацької транскрипції є такі неологізми, як *bitcoin, crowdsale, lootbox i startup*, які відповідно перекладаються як *біткоїн, крауд-сейл, лутбокс та стартап* [37, с. 174].

Транслітерація полягає в передачі графічного образу, тобто. на передачі букв і використовується для передачі власних назв (*Elliot – Еліот*), географічних назв (*Salt Lake City – Солт Лейк Сіті*), особливостей суспільного життя та матеріального побуту (*фієста, резюме, брифінг, лобі, холдинг, тендер і т.д.*).

Для передачі лексики, яка не має відповідностей у мові перекладу, використовується калькування, тобто створення нового слова, словосполучення або складного слова для позначення відповідного предмета на основі елементів та морфологічних співвідношень, що вже реально існують у мові. Наприклад: *global village (всесвітнє село), trial balloon (пробна куля, зондаж громадської думки), humanitarian intervention (гуманітарна інтервенція, тобто втручання гуманітарних організацій у внутрішні справи окремих країн у разі серйозних порушень прав людини або крайньої потреби в гуманітарній допомозі)* [27, с. 118].

Найчастіше перекладачі використовують комбіновані способи перекладу і поряд з калькуванням застосовують транскрибування або транслітерацію, як у разі перекладу слова *web-page (веб-сторінка)* [23, с. 11].

У тих випадках, коли перекладачеві не вдається підібрати еквівалентний термін для перекладу, застосовується прийом описового перекладу, тобто використовуються лексико-граматичні трансформації, внаслідок чого вихідна лексична одиниця мови оригіналу замінюється на словосполучення, яке розкриває її значення [37, с. 175].

Наприклад: *bedgasm — почуття щастя, яке людина відчуває, коли лягає у ліжко після важкого дня; earworm — пісня, яка постійно крутиться в голові* [23, с. 11].

Останнім часом при передачі неологізмів застосовується також прийом прямого включення, який є використанням оригінального написання англійського слова в українському тексті. Найчастіше на сторінках періодичного друку можна

зустріти слова, що складаються з двох частин: англійської, зі збереженням оригінального написання, та української: *web-сторінка*, *online-доступ* та ін. [39, с. 3].

Крім лексичних трансформацій, перекладачі активно використовують граматичні трансформації, а саме, граматичні заміни. Необхідність їх застосування обумовлена своєрідністю кожної із двох мов. Наприклад, при перекладі словосполучення *facial recognition* (*розпізнавання осіб*), відбувається заміна прикметника *facial* (лицьовий), на іменник множини родового відмінка — *осіб* [37, с. 175].

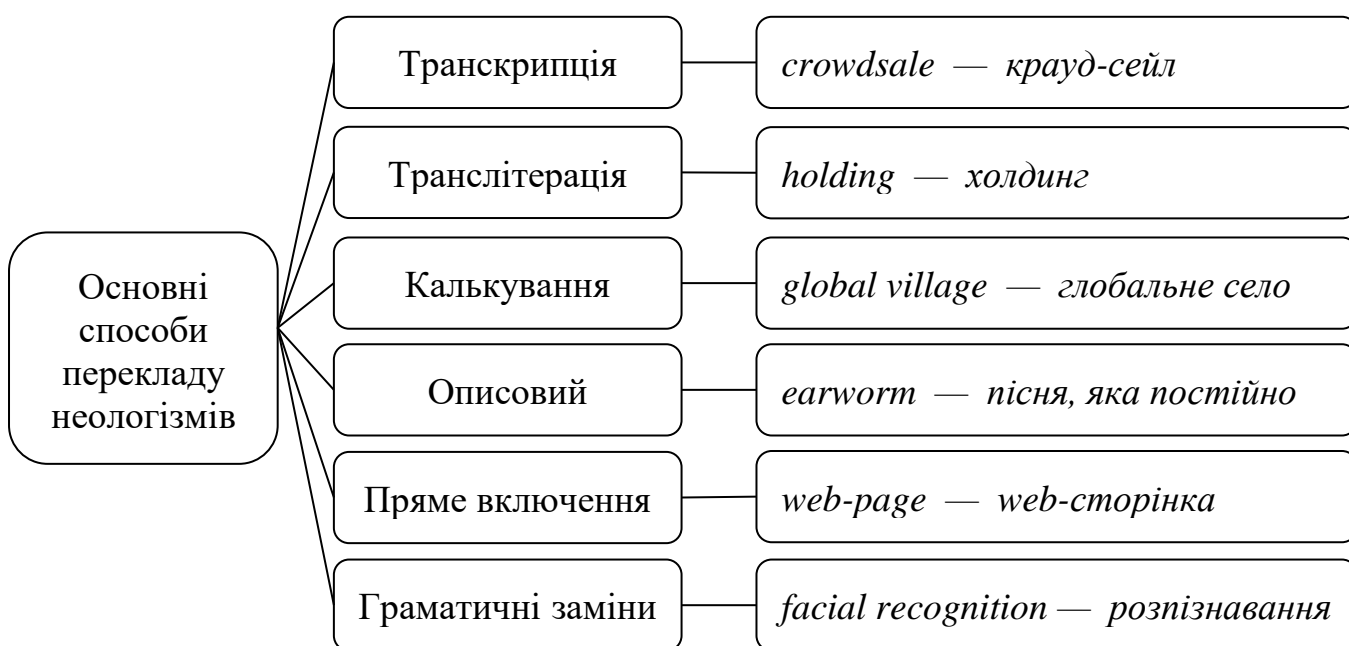

Схема 2.2. — Основні способи перекладу неологізмів

У процесі перекладу, разом із зіставленням різних мовних систем, відбувається зіставлення різних культур. Коли у процесі перекладу текст переадресовується іншомовному читачеві, що має іншим обсягом фонових знань, необхідно адаптувати вихідний текст, тобто внести певні поправки на соціально-культурні, психологічні та інші різницю між одержувачами вихідного тексту та тексту перекладу [27, с. 121].

Отже, переклад неологічних одиниць — непросте завдання, що потребує особливих знань та навичок, оскільки при перекладі неологізмів необхідно не лише

перенести лексичну одиницю до певної мовної системи, а і зберегти її культурну автентичність. Нами було розглянуто основні способи перекладу неологізмів, а саме: транскрипцію, транслітерацію, калькування, описовий переклад, пряме включення, та граматичні заміни.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Отже, художній стиль є одночасно стилем мови (комплексом стилетвірних засобів) та стилем мовлення (їх застосування). Контекстуальний переклад слова-поняття в слово-образ вважається основним принципом художнього стилю.

Основними стильовими рисами художнього тексту є: підпорядкування естетичній функції, емоційно-експресивна співвіднесеність мовних одиниць, застосування різноманітних мовних засобів різних функціональних стилів, включаючи неологічні одиниці.

Поява нових слів спричинена особливістю мовної системи, тому нами було розглянуто два основних фактори, що зумовлюють утворення неологізмів — неоконцепт та переосмислення вже відомих концептів.

Відповідно до своїх лінгвістичних міркувань, мовознавці по-різному підходять до питання типології неологізмів за семантикою. Ми розглянули дві класифікації за Я. Ю. Скалкіною, згідно з якою було виділено 11 тематичних груп застосування неологізмів, та за Є. А. Кольцовою, де було виділено 5 тематичних груп та сфер використання неологічних одиниць.

Згідно з проаналізованими працями, нами було виділено основні способи перекладу неологізмів — транскрипція, транслітерація, калькування, описовий переклад, пряме включення, а також граматичні заміни.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ Е.БЕРДЖЕССА “CLOCKWORK ORANGE”

3.1. Типи авторських неологізмів у романі Е. Берджесса “Clockwork orange”

Авторські неологізми є різновидом неологізмів, створених певним письменником, поетом, публіцистом для висловлення вигаданих ними образів і предметів. Вони не виходять за межі одного тексту та залишаються словотворчістю певного автора. Головна функція авторських неологізмів – естетичний вплив на читача. Авторські неологізми висловлюють певні думки у більш образній та експресивній формі. У цьому полягає складність передачі авторських неологізмів іноземною мовою [10, с. 181].

Матеріалом нашого дослідження є роман Е. Берджесса “Clockwork orange”. “Clockwork orange” — це роман-антиутопія американського письменника Ентоні Берджесса, що був написаний у 1962 році. В основу сюжету покладено історію про чотирьох друзів, які являють собою втілення підліткової жорстокості та агресії.

Особливістю твору є “Надсат” — штучна мова британських підлітків, що була вигадана Е. Берджессом у його антиутопії “Clockwork orange”. Сленг заснований на лексичних одиницях російської мови. Це суміш написаних на латиниці та іноді спотворених російських слів та слів різного походження, наприклад, деякі запозичення з лондонського кокні-сленгу. Структура надсату особлива тим, що складається зі слів, які запозичені з російської або іншої мови, і при цьому надсат має майже ідентичну граматику англійській. В результаті цього текст роману є складним для сприйняття та розуміння англомовної аудиторії [34, с. 34].

Проаналізувавши неологічні одиниці цього роману, виділимо наступні групи неологізмів:

1. Неологізми, утворені шляхом словотворчої деривації — утворення нових слів з морфем, що існують у мові, за відомими моделями:

A. основоскладання:

- “*You’re nothing but a filthy-minded old **skitebird***”. Іменник *skitebird* (збоченець, розбещена людина) утворюється шляхом складання двох основ *skite* та *bird* (N + N);
- “*...there were powerful **bruiseboys** hidden away in the old Korova who could stop any riot*”. Неологізм *bruiseboys* (охорона) утворений таким ж самим шляхом — N + N + ending -s;

B. афіксація:

- “*Those two were **unplattied** and smecking fit to crack in no time at all...*”. Прикметник *unplattied* (роздягнутий) утворений шляхом додавання префікса *un-* та суфікса *-ed* до основи *platties* (одяг) — prefix *un* + N + -suffix -ed;

C. змішаний спосіб словотворення (основоскладання + афіксація): “*He ceases to be a **wrongdoer***”. Іменник *wrongdoer* (правопорушник) утворений шляхом основоскладання (*wrong* + *do*) та додаванням суфікса *-er* (Adj + V + -er suffix);

D. телескопія (злиття скорочених основ):

- “*...this is the real weepy and like tragic part of the story beginning, my brothers and only friends, in **Staja** (State Jail, that is)*”. Неологізм *Staja* (в’язниця) було утворене шляхом злиття двох скорочених основ **State** та **Jali**;
- “*...so you could peet it with vellocet or **synthemesc** or **drencrom** or one or two other veshches...*”

2) Неологізми, утворенні шляхом семантичної деривації, тобто поява нового, вторинного значення у вже існуючому слові:

- “*Now we were the very good malchicks, smiling good evensong to one and all, though these wrinkled old **lighters** (crones) started to get all shook...*”;
- *Let us admit not, oh verily not, you stinking starry old **sharp** (= female)*;

3) Неологізми, утворені шляхом запозичення слів з інших мов або з некодифікованих підсистем цієї мови — діалектів, просторіччя, жаргонів.

Наприклад, *tass* (від франц. “*tasse*”) — чашка, *vaysay* — (від франц. “*vey-sey*”) — вбиральня, *kartoffel* (від нім. “*kartoffel*”) — картопля, *forella* (від німе. “*forelle*”) — форель;

4) Окрему групу у романі Е.Берджес “*Clockwork orange*” складають транскрибовані русизми. У романі зустрічається велика кількість русицизмів. Наприклад: *bolshy* (великий), *deng* (гроши), *dva* (два), *gloopy* (дурний), *gorlo* (горло), *polezny* (корисний). Також існує окрема група авторських неологізмів, в якій Е. Берджес поєднав основу російського слова та закінчення множини-(e)s англійської мови. Таким чином, утворилися такі слова як: *keeshkas* (нутроці), *zoobies* (зуби), *otchkie* (окуляри);

5) Утворення неологізмів-скорочень. У романі Ентоні Берджеса “*Clockwork orange*” зустрічаються авторські неологізми, утворені за допомогою скорочення основ:

- “...*two or three lomticks of like hot roastbeef with mashed kartoffel and vedge, then there was also ice-cream and a nice hot chasha of chai*” (*vedge* — скорочення основи *vegetables*);
- *And he took the old stetho out of his right carman (stetho — скорочення основи stethoscope); I’ve got this sproog on that morrow, see, and what can he do? (morrow — скорочення основи tomorrow).*

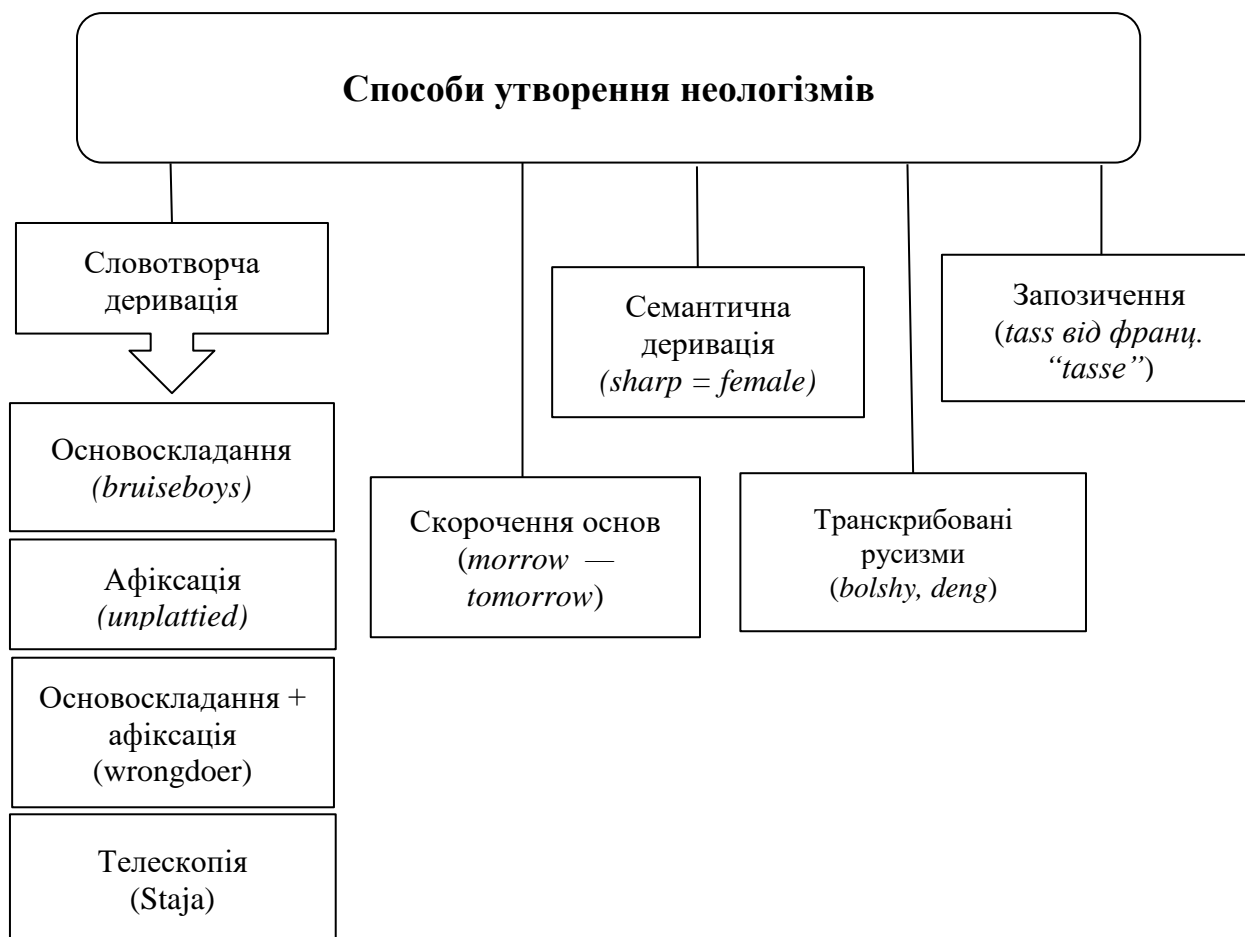

Схема 3.1. — Типи авторських неологізмів роману Е. Берджесса
“Clockwork orange”

Отже, авторські неологізми — це різновид неологізмів, що створюється митцями, діячами науки та літератури для позначення певних явищ. Оскільки у цьому розділі ми аналізуємо типи авторських неологізмів роману Е. Берджесса “Clockwork orange” нами було розглянуто також поняття “Надсат”. Згідно з аналізом неологічних одиниць цього роману, ми виділи такі групи неологізмів: неологізми, що були утворені внаслідок словотворчої та семантичної деривації, запозичені неологізми, транскрибовані русизми, та неологізми-скорочення.

3.2. Особливості перекладу неологізмів на основі роману Е. Берджесса “Clockwork orange”

Найбільш серйозною проблемою при перекладі літературних текстів є лексичні одиниці, які не мають прямих еквівалентів іншими мовами. Для перекладу

цих лексичних одиниць фахівці дуже часто використовують такі перетворення, як транскрипція, транслітерація, калькування, експлікація поняття, компенсація та модуляція. Іноді неперекладні елементи у літературних творах представлені феноменом штучних чи вигаданих мов. Одним із найцікавіших та унікальних прикладів вигаданих мов у літературі є сленг “надсат” [34, с. 35].

Звісно ж, під час перекладу роману Е. Берджесса “Clockwork orange” українською мовою, було неможливо передати все, що було відображено у незвичному лексиконі автора.

Е. Берджесс експериментував з російськими словами, поєднавши морфологічні елементи англійської мови. Але, незважаючи на те, що цей сленг складається з російських лексичних одиниць, переклад українською є складним завданням, оскільки необхідно зберегти не лише всі семантичні особливості, а і прагматичні функції новотворів [34, с. 36].

У цьому розділі ми розглянемо український переклад роману “Clockwork orange”, що був виконаний Олександром Буценко та проаналізуємо перекладацькі трансформації, які були застосовані при відтворенні неологізмів з мови оригіналу на українську.

Під час перекладознавчого аналізу ми дослідили 100 неологічних одиниць. З них за допомогою транслітерації було перекладено 39 одиниць, що становить 35,8%. Така значна кількість зумовлена, тим що перекладач намагався зробити акцент не лише на лінгвістичних параметрах одиниць, а і на соціолінгвістичних параметрах (приналежності до молодіжного сленгу). Таким чином вихідні одиниці доволі точно відтворюють зміст оригінальних одиниць та зберігають авторську концепцію мовного оточення, привертаючи при цьому увагу читача своєю незвичністю: *rot* “*пот*”, *britva* “*брита*”, *minoota* “*мінута*”.

На другому місці — використання відносного еквіваленту. За допомогою цієї трансформації було перекладено 31 неологічних одиниць (з них 3 лексичні одиниці — за допомогою поєднання відносного еквіваленту та генералізації, та 1 лексична одиниця — поєднання відносного еквіваленту та конкретизації), що становить 28,4%. Це обумовлено тим, що значна частина оригінальних одиниць

була не просто запозичена з російської мови, а і змінена відповідно до правил граматики англійської мови. Таким чином перекладач прагнув відтворити неологічну одиницю літературним словом відповідно до правил української мови, залишивши основне значення одиниці без змін, та при цьому нейтралізувавши її стилістику. Наприклад: *droogs* (кенту), *starry* (доісторичний), *rooker* (ланка), *slooshy* (почуту).

На третьому місці по використанню — модуляція (лексико-семантична трансформація, при якій здійснюється заміна слова або словосполучення вихідної мови одиницею мови перекладу, значення якої логічно виводиться зі значення вихідної одиниці). За допомогою цієї трансформації було перекладено 19 неологічних одиниць (з них 3 лексичні одиниці перекладені за допомогою поєднання модуляції та транслітерації), що становить 17,4%. Це пояснюється тим, що використання модуляції (сислового, логічного розвитку) надає можливість уникнути алогізму певних неологічних одиниць: “*In the trousers of this starry veck there was only malenky bit of cutter (money, that is)*”. У цьому випадку неологізм “*cutter*” був перекладений шляхом модуляції як “башлі” (тобто гроші), оскільки *cutter* римується з лексичними одиницями *bread and butter*, що є символом достатку.

Інший приклад: лексична одиниця “*cancer*” (рак), піддавшись метафоричному переосмисленню, була перекладена як “*сигарета*”, оскільки куріння підвищує ризик захворювання на рак.

За допомогою адаптивного транскодування (відтворення форми слова у вихідній мові згідно з фонетичною або граматичною структурою мови перекладу) було перекладено 9 лексичних одиниць, що становить 8,3% : *uechat* (іхату), *grooties* (груді), *babooshkas* (бабушки).

Найрідше застосовувалися:

1. Контамінація (1,8 %). Внаслідок цієї трансформації автор створює нову лексему внаслідок зближення або поєднання частин подібних слів, форм, виразів: *appu polly loggies* (ви-ї-бачаюсь), *oddy knocky* (самко-самотність);

2. Описовий переклад (1,8 %): *teacher-type goloss* (голосно, як учитель), *nadsat* (занеплюшниковий жаргон).
3. Часткове калькування у поєднанні з транслітерацією та перестановкою (1,8%): *playing the shoot* (клеїв шута), *writer moodge* (муж-письменник);
4. Конкретизація (1,8%): *eetya* (фамілія), *bolshy* (здоровенний);
5. Антонімічний переклад (0,9%): *Dim had a **real horrorshow** length of oozy or chain round his waist*. Лексема зі стверджувальним значенням **real horrorshow** була перекладена за допомогою антономічного перекладу з заперечувальною часткою “не” — **не хіло**;
6. Телескопія (0,9%): “*These two ptitsas...had decided to take the morning off from the old **skolliwoll***”. Для перекладу неологічно одиниці “**skolliwol**” (**школіназія**) О. Буценко використовує прийом телескопії, поєднавши усічені частини лексеми “**школ(а)**” та “**(гімназ)ія**”;
7. Калькування (0,9%): “*Well, it was a letting-in of this chellovek that was really the start of my getting out of the old **Staja***”. При перекладі неологізма “**Staja**” (**держв'яз**), що було утворене шляхом злиття словосполучення “State Jail” (державна в'язниця), О. Буценко буквально переклав обидва його компоненти відповідними лексемами української мови, після чого застосував усічення та телескопію: **держ(авна) в'яз(ниця)**.

Частотність використання трансформацій у відсотковому відношенні відображена у діаграмі нижче (рис. 3.1).

Відсоткове співвідношення використання трансформацій

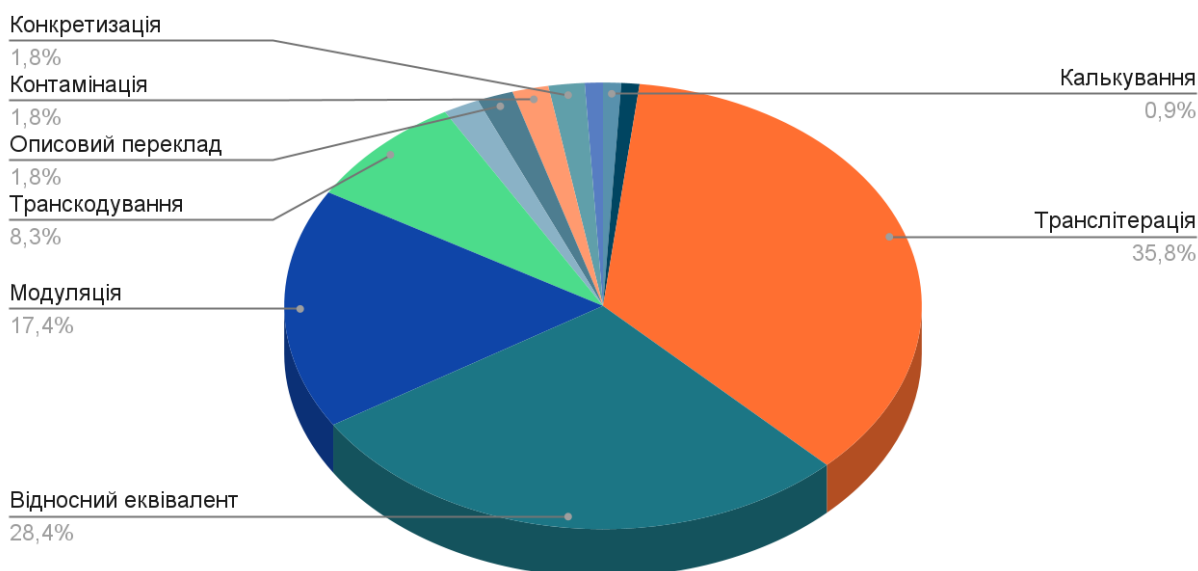

Рисунок 3.2. — Відсоткове співвідношення використання трансформацій при перекладі неологізмів у романі “Clockwork Orange”

Слід зазначити, що при перекладі неологізмів важливе значення має знання лінгвістичного та екстралінгвістичного контексту, що дозволяє визначити стилістичне забарвлення слова та сферу його вживання. Необхідно не просто перенести слово до іншої мовної системи, а й зберегти його культурну автентичність. Це багато в чому залежить від вибору відповідного способу та прийому перекладу [28, с. 2].

Отже, “надсат” — одна з найцікавіших та найунікальніших штучних мов у літературі. Переклад новотворів на українську мову вважається непростим завданням, оскільки при їх відтворенні необхідно зберегти як семантичні, так і прагматичні функції лексичних одиниць. Нами були проаналізовані перекладацькі трансформації, що були використані при відтворенні новотворів роману “Clockwork orange” українською мовою (на матеріалі українського перекладу Олександра Буценко) та виявили, що перекладач найчастіше використовував транслітерацію (35,8%), відносний еквівалент (28,4%), модуляцію (17,4%). Рідше при перекладі неологізмів використовувалося транскодування (8,3%),

контамінація (1,8 %), описовий переклад (1,8 %), часткове калькування у поєднанні з транслітерацією та перестановкою (1,8%), конкретизація (1,8%), антонімічний переклад (0,9%), телескопія (0,9%) та калькування.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У цьому розділі авторські неологізми були розглянуті як різновид неологізмів, що створюється митцем для позначення вигаданих ним предметів, образів чи явищ. Оскільки такі неологізми зачасту володіють образністю та експресивністю, це ускладнює її переклад на іншу мову.

“Надсат” — штучна мова, що була вигадана Е. Берджессом та застосована у його романі-антиутої “Clockwork orange”. Його структура унікальна тим, що складається переважно з лексичних одиниць російської мови, але при цьому має майже ідентичну граматику англійській мові.

Проаналізувавши новотвори роману Е. Берджесса “Clockwork orange”, нами були виділені такі групи неологічних одиниць: неологізми, утворені внаслідок словотворчої та семантичної деривації, транскрибовані русизми, неологізми-скорочення, та неологізми, що були утворені шляхом запозичення.

Також ми розглянули перекладацькі трансформації, що були застосовані під час перекладу неологізмів, вживаних у романі Е. Берджесса “Clockwork orange”, на українську мову. Найбільш використаними трансформаціями були виділені: транслітерація (35,8%), відносний еквівалент (28,4%), та модуляція (17,4%). Тоді як найменш використаними були транскодування, контамінація, описовий переклад, часткове калькування у поєднанні з транслітерацією та перестановкою, конкретизація, антонімічний переклад, телескопія, та калькування.

ВИСНОВКИ

На початку курсової роботи ми поставили мету виявити неологізми у художніх англomовних текстах, зокрема у романі Е. Берджесса “Clockwork orange” та визначити особливості їх перекладу на українську мову. Відповідно до поставленої мети були сформульовані наступні завдання: визначити поняття “неологізм” та загальні принципи типології неологізмів у англійській мові; проаналізувати особливості утворення неологічних одиниць у англійській мові; дослідити лінгвостилістичні особливості художніх текстів; прослідкувати процес утворення та семантичні характеристики неологізмів у художніх творах; виокремити способи перекладу англomовних неологічних одиниць; проаналізувати типи авторських неологізмів у романі Е. Берджесса “Clockwork orange” та розглянути особливості їх перекладу на українську мову.

У першому розділі було виокремлено лінгвістичні характеристики неологізмів та їх головні способи утворення. Оскільки дослідники не притримуються єдиного визначення поняття “неологізм”, ми розглянули два основні підходи до визначення цього лінгвістичного явища, а саме — вузький та широкий, де згідно з першим основною метою неологічних одиниць є позначення нових реалій, а з другим — набуття нового значення вже існуючого слова внаслідок внутрішніх змін в мові.

Беручи до уваги те, що вчені не притримуються спільної думки щодо типології неологізмів, ми розглянули найпоширеніші класифікації неологізмів таких дослідників як В. Заботкіна, М. П. Кочерган, та С. І. Алаторцева.

Оскільки лексичний склад англійської мови інтенсивно поповнюється новими одиницями, що здійснюється різними шляхами, ми також розглянули класифікації неологізмів за способом утворення (І. Н. Кабанова та В. І. Заботкіна).

У другому розділі ми визначили поняття “художній стиль” та виокремили основні риси художнього стилю. Оскільки поява неологізмів спричинена особливістю мовної системи, ми розглянули два основні фактори, що зумовлюють

утворення нових слів, а саме — неоконцепт та переосмислення вже відомих концептів.

Також нами були проаналізовані дві класифікації неологізмів за семантикою — за Я. Ю. Скалкіною (11 тематичних груп) та Є. А. Кольцовою (5 тематичних груп).

У процесі дослідження було з'ясовано, що при перекладі неологізмів на українську мову необхідно не просто перенести лексему до іншої мовної системи, а і зберегти її культурну автентичність (соціально-культурні, психологічні особливості), і це зачасти залежить від того, який спосіб або прийом був обраний для її перекладу. Ми виділили основні способи перекладу неологізмів на українську мову та розглянути такі трансформації як: транскрипція, транслітерація, калькування, описовий переклад, пряме включення, граматичні заміни.

У третьому розділі ми дослідили поняття “авторський неологізм” та розглянули штучну мову Е. Берджесса “Надсат”. Нами було з'ясовано, що образність та експресивність цих лексичних одиниць зачасти ускладнює їх переклад на іншу мову.

У процесі дослідження ми проаналізували неологізми роману Е. Берджесса “Clockwork orange” за способом утворення та розглянули перекладацькі прийоми, що застосовуються під час перекладу неологізмів на українську мову (переклад О. Буценка). Проаналізувавши переклад неологізмів, було виявлено, що при їх відтворенні на українську мову перекладач найчастіше використовував такі трансформації як транслітерація (35,8%), відносний еквівалент (28, 4%), та модуляція (17,4%). Тоді як найменш використаними були транскодування (8,3%), контамінація (1,8 %), описовий переклад (1,8 %), часткове калькування у поєднанні з транслітерацією та перестановкою (1,8%), конкретизація (1,8%), антонімічний переклад (0,9%), телескопія (0,9%) та калькування.

Також було з'ясовано, що основною задачею є не лише перенесення лексичної одиниці до певної мовної системи, а і збереження її культурної автентичності — важливо звертати увагу на соціально-культурні, психологічні та

інші відмінності між одержувачами вихідного тексту та тексту перекладу. Таким чином у процесі виконання роботи її мета була досягнута, а завдання виконані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алаторцева С. И. Проблемы неологии и русская неография : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філ. наук : спец. 10.02.01 / Алаторцева С. И. – Санкт-Петербург, 1999. – 40 с.
2. Алимов В. В. Художественный перевод / В. В. Алимов, Ю. В. Артемьева. – М.: Академия, 2010. – 256 с.
3. Антюфеева Ю. Н. Английские новообразования в развитии: потенциальное слово, окказионализм, неологизм : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.04 "германські мови" / Антюфеева Ю. Н. – Белгород, 2004. – 20 с.
4. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка / И. В. Арнольд. – Москва: Изд-во литературы на иностранных языках, 1959. – 187 с.
5. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – Москва: Советская энциклопедия, 1966. – 606 с.
6. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика / Р. Барт. – М: Прогресс, 1989. – 616 с.
7. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов. – М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
8. Воробьева И. А. Понятие "неологизм", классификация неологизмов в английском языке / И. А. Воробьева. // Вестник Хабаровского государственного университета экономики и права. – 2019. – №3. – С. 158–166.
9. Воронцова Т. А. Элементарная стилистика / Т. А. Воронцова. – Ижевск: Изд-во Удмуртского гос. ун-та, 2009. – 130 с.

10. Гаджиева А. Р. Авторские неологизмы в современной художественной литературе / А. Р. Гаджиева. // Научные междисциплинарные исследования. – 2021. – С. 179–182.
11. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка / И. Р. Гальперин. – Москва: Изд-во литературы на иностранных языках, 1958. – 462 с.
12. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М.: Наука, 1981. – 140 с.
13. Гладка В. А. Поняття "неологізм" у світлі сучасних лінгвістичних парадигм / В. А. Гладка. // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". – 2009. – №11. – С. 170–177.
14. Гладка В. А. Поняття "неологізм" у світлі сучасних лінгвістичних парадигм / В. А. Гладка. // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". – 2009. – №11. – С. 170–177.
15. Горшкова Д. С. Способы образования и перевод неологизмов (на материале общественно-политических текстов) / Д. С. Горшкова. – 2019. – №1. – С. 9–12.
16. Громова Е. Н. Передача авторских неологизмов при переводе художественного текста / Е. Н. Громова, Е. Н. Засецкова. // Филологические науки. – 2019. – №2. – С. 3–10.
17. Дзюбіна О. І. Проблематика визначення терміна "неологізм" (на матеріалі англійської мови) / О. І. Дзюбіна. // Філологічний дискурс. – 2017. – №6. – С. 221–228.
18. Диброва Е. И. Современный русский язык. Теория. Анализ языковых единиц / Е. И. Диброва. – Москва: Академия, 2006. – 473 с.
19. Дудик П. С. Стилiстика української мови / П. С. Дудик. – Київ: Академія, 2005. – 368 с.
20. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка / В. И. Заботкина. – Москва: Высшая школа, 1989. – 128 с.

21. Зенина И. Н. Когнитивные и прагматические факторы образования новых слов в английском языке / И. Н. Зенина, И. Г. Ищенко. // Грамота. – 2019. – №3. – С. 23–27.
22. Кабанова И. Н. Основы лексикологии английского языка / И. Н. Кабанова. – Нижний Новгород: НГЛУ, 2013. – 168 с.
23. Кедровский И. А. Способы образования и перевод неологизмов (на материале общественно-политических текстов) / И. А. Кедровский, Е. Г. Сивицкая. // Белорусский государственный университет. – 2019. – С. 9–12.
24. Кольцова Е. А. Неологизмы английского языка в XXI веке / Е. А. Кольцова. // Вестник РУДН. – 2017. – №3. – С. 604–613.
25. Конопацька Я. О. Семантична неологія в сучасному французькому медіадискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 10.02.05 "Романські мови" / Конопацька Я. О. – Київ, 2005. – 33 с.
26. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства / М. П. Кочерган. – Київ: Видавничий центр "Академія", 2001. – 368 с.
27. Лебедева О. Г. Способы перевода неологизмов / О. Г. Лебедева. // Lingua mobilis. – 2011. – №5. – С. 118–122.
28. Мельникова А. А. Способы перевода неологизмов в современной английской прессе / А. А. Мельникова. // Евразийское научное объединение. – 2019. – №1. – С. 1–4.
29. Мокиенко В. М. Проблемы европейской фразеологической неологии / В. М. Мокиенко. – 2001. – С. 22–26.
30. Москалёва М. В. Неологизмы и проблема их изучения в современном русском языке / М. В. Москалёва. – 2008. – №1. – С. 246–249.
31. Натарова Н. В. Феномен неологизма в современном английском языке / Н. В. Натарова. // Грамота. – 2016. – №12. – С. 64–67.
32. Несветайло Ю. Н. Основные модели образования неологизмов в современном английском языке / Ю. Н. Несветайло. // Грамота. – 2008. – №1. – С. 73–75.

33. Рец И. В. Лингвокультурологические и эколингвистические аспекты неониминации : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.19 "Теория языка" / Рец И. В. – Волгоград, 2014. – 24 с.
34. Родионова А. М. Проблемы перевода новообразований и их решения в романе Э. Берджесс "Заводной апельсин" / А. М. Родионова. – 2020. – С. 35–36.
35. Скалкина Я. Ю. Семантическая классификация неологизмов в болгарском, польском и русском языках / Я. Ю. Скалкина. // *Общественные и гуманитарные науки.* – 2019. – №1. – С. 328–334.
36. Шанский Н. В. Очерки по русскому словообразованию / Н. В. Шанский. – М.: Издательство Московского государственного университета, 1968. – 310 с.
37. Шушарина Г. А. Способы перевода неологизмов в терминологической системе компьютерных технологий / Г. А. Шушарина. // *Филологические науки.* – 2019. – №115. – С. 172–177.
38. Юнусова Б. С. авторские неологизмы в языке современной литературы / Б. С. Юнусова. // *Вестник.* – 2021. – №2. – С. 132–135.
39. Яковлева Е. С. Способы перевода авторских неологизмов / Е. С. Яковлева. – 2015. – №1. – С. 1–4.
40. Newmark P. A Textbook of Translation / Peter Newmark. – New York: Prentice-Hall International, 1988. – 292 с.
41. Sahib G. L. The Conversion in the English Language / G. L. Sahib. // *International Journal of English Linguistics.* – 2016. – №1. – С. 202–208.

ДОДАТКИ

№	Авторський неолог	Український перекл	Вид трансформації
1	droogs	кенти	відносний еквівалент
2	rassoodocks	ізвіліни	відносний еквівалент
3	flip	лайнвий	модуляція
4	mesto	место	транслітерація
5	Staja	держв'яз	калькування + усічення + телескопія
6	cutter	башлі	модуляція
7	deng	деньги	транслітерація
8	devotchkas	дівочки	адаптивне транскодування
9	malchicks	мальчікі	адаптивне транскодування
10	messel	мисль	адаптивне транскодування
11	chelloveck	человек	транслітерація
12	ptitsas	ципи	модуляція
13	rot	рот	транслітерація
14	cancer	сигарета	модуляція
15	drunkie	п'яниця	відносний еквівалент
16	teacher-type goloss	голосно, як учитель	описовий переклад

17	starry	доісторичний	відносний еквівалент
18	chepooka	фігня	відносний еквівалент
19	baboochkas	бабушки	адаптивне транскодування
20	minoota	мінута	транслітерація
21	dobby	порядочний	модуляція
22	keeping chasso	“на стрьоме”	модуляція
23	cancers apiece	труїлки	модуляція
24	pyahnitsa	пьяніца	транслітерація
25	nozh	тесакі	відносний еквівалент
26	oozy	цепі	відносний еквівалент
27	britva	бритва	транслітерація
28	rooker	лапка	відносний еквівалент
29	dratsing	дракі	відносний еквівалент
30	platties	одежда	відносний еквівалент
31	plott	тело	відносний еквівалент
32	razdraz	розлютитися	функціональна заміна
33	glazziez	глазкі	відносний еквівалент
34	nochy still molodoy	дитяче время	генералізація + модуляція
35	bezoomny	безумніє	транслітерація
36	malenky	маленький	транслітерація

37	slooshy	почути	відносний еквівалент
38	glazz	глаз	транслітерація
39	yechat	їхати	адаптивне транскодування
40	klootch	ключ	транслітерація
41	veck	человек	відносний еквівалент
42	pee and em	те і ем	відносний еквівалент
43	cluve	рило	відносний еквівалент
44	lomtick	ломтік	транслітерація
45	kleb	хлеб	транслітерація
46	bolshy	здоровенний	відносний еквівалент + конкретизація
47	glazzies	глаза	транслітерація
48	goobers	пасть	відносний еквівалент
49	nagoy nogas	босіком	модуляція
50	eemya	фамілія	конкретизація
51	malenky	маленькій	транслітерація
52	otchkies	окуляри	відносний еквівалент
53	real horrorshow	не хіло	антонімічний переклад
54	yumyumyum	кайф	модуляція
55	cheenas	женщини	відносний еквівалент

56	nadsat	запелюшниковий жа	описовий переклад
57	starry damas	літні пані	відносний еквівалент
58	appy polly loggies	ви-ї- бачаюсь	контамінація
59	smeck	смєх	транслітерація
60	biblio	біблія	транслітерація
61	writer moodge	муж-письменник	перестановка + транслітерація + часткове калькування
62	zoobies	зуби	транслітерація
63	gloopy nazz	глухий дуб	транслітерація + модуляція
64	playing the shoot	клеїв шута	модуляція + транслітерація
65	dirty slovos	соромітність	модуляція + генералізація
66	gloopy ones	глупци	відносний еквівалент + генералізація
67	oomny ones	умні	відносний еквівалент + генералізація
68	nadmenny	пихаті	відносний еквівалент
69	choodessny	чудесний	транслітерація
70	zammechat	замечательний	відносний еквівалент
71	skolliwol	школіназія	телескопія

72	govoreet	промовляти	відносний еквівалент
73	brooko	брюхо	транслітерація
74	merzky	мерзкий	транслітерація
75	scoteenas	скотіни	транслітерація
76	rots	пащеки	відносний еквівалент
77	bolnoy	больний	транслітерація
78	lapa	лапа	транслітерація
79	radosty	радость	транслітерація
80	cancers	труїлки	модуляція
81	razrez razrez	вжик-вжик	модуляція
82	brosatt	кидати	відносний еквівалент
83	crasting	кражі	відносний еквівалент
84	drasting	дракі	відносний еквівалент
85	bugatty	багатий	транслітерація
86	starry ptitsa	стара ципа	транслітерація + модуляція
87	kots	котік	адаптивне транскодування
88	koshkas	кошечкі	адаптивне транскодування
89	yahoodies	іудеї	транслітерація
90	snuff	задихнутися	модуляція

91	lubbilubbing	любитися	модуляція
92	fillying	бавитися	модуляція
93	oddy knocky	самко-самотність	контамінація
94	nuking	тхнути	модуляція
95	gulliver	гулівер	транслітерація
96	platch	плакати	адаптивне транскодування + зміни частини мови
97	groodies	груді	адаптивне транскодування
98	goobers	губбкі	відносний еквівалент
99	spatchka	спячка	транслітерація
100	podooshka	подушка	транслітерація